

BAKAR – MAJHNO MESTO Z DOLGO IN BOGATO PRETEKLOSTJO

Kljub nič obetavni vremenski napovedi smo se odpeljali v Bakar, mesto, pristanišče ob istoimenskem zalivu, le 15 km oddaljeno od Reke. Na vhodu v mesto nas je že čakal vodič gospod, prof. Bora Štrbac. Rahel dež nas je prisilil, da smo odprli dežnike, a nas pri spoznavanju kraja ni motil.

Gospod Štrbac je svoje vodenje odel v številne zgodbe, ki so nam pričarale preteklost in sedanost Bakra. Z obale smo videli, kako se mestece stiska in pne po pobočju v varno zavetje hriba. Na obali nas je vodič opozoril na podmorski tunel. V prihodnosti bo odprt, vsaj deloma, tudi za turiste. Sega v čas, ko je v mestu delovala koksarna (1976-1995), ki je žal uničevala okolje in zavrla razvoj turizma. Posledice se čutijo še danes. Mareografske postaje v Bakru, ki bo kmalu praznovala 100 let, žal nismo obiskali, ker ni dostopa (dela!). Na obali smo videli hišo lekarniške družine Andrijanič, katere naslednik je bil Boris Andrijanič, čigar oče se je preselil v Novo mesto. Sin Boris je magistriral iz farmacije in v 50-ih letih postavil temelje podjetja KRKA ter ga kot direktor, izredno uspešno, vodil 29 let.

Izvedeli smo, da je bila že leta 1849 ustanovljena prva pomorska šola (pred londonsko). Od odprtja dalje je imela šolsko ladjo Margita, ki je bila sploh prva na Sredozemlju. Bakrčani so bili tako znani kot odlični admirali in kapitani.

Po položnih stopnicah smo nadaljevali pot k vrhu naselja. Bakar je čudovito staro naselje, ki je ohranilo srednjeveško urbano strukturo z ozkimi ulicami in slikovito arhitekturo. Prispeli smo do cerkve sv. Andreja apostola. V hudem potresu (1750) je bila cerkev uničena, zvonik pa je ostal nepoškodovan. Lotili so se novogradnje. Danes je to mogočna triladijska cerkev. Ima 9 oltarjev in priča o bogastvu mesta še v prvi polovici 19. stoletja. Pri poslikavah sta sodelovala slovenska slikarja: J. Šubic ml. in M. Langus. Pod cerkvijo je kripta, v kateri so pokopani cerkveni dostojanstveniki in ugledni meščani, še precej neraziskana.

Vstopili smo tudi v bakrski Kaštel, ki je že od 12. stoletja dominiral nad Bakrskim zalivom. Zlasti v času hrvaških plemičev Frankopanov je odigral pomembno vlogo, saj je ščitil mesto pred Benečani in Turki. Danes je pomembna turistična točka. Društvo »Ordo Sancti Viti« za nekaj ur obiskovalce preseli v čas knezov Frankopanov-Zrinskih. Organizatorji se prelevijo v vojščake, dame, podložnike, dvorne norčke in obrtnike. Tudi vsak od nas je, vsaj v mislih, lahko za trenutek podoživel čas pred 500 leti.

Potem smo se spuščali po stari (rimski cesti) proti morju in za vsakim vogalom nas je čakala nova zgodba. Cerkev zaščitnice mesta sv. Margarete je pripovedovala o slovenskem slikarju, francoskega porekla, Valentinu Metzingerju, ki je naslikal čudovito oltarno sliko sv. Margarete. Turška hiša pripoveduje o bakrskem pomorcu, ki se je zaljubil v prelepo Turkinjo, in da ne bi bila žalostna, ji je zgradil dom v orientalskem slogu. Rimska hiša bila nekoč ženski samostan.

Vmes smo poslušali, kako so Bakrčani lovili tune. Na koncu visokih lestev, ki so bile postavljene poševno nad zaliv, je dežurala straža. Okrog je bila razpeta mreža - tunera. Ko je straža zagledala jato tun, je zavpila: »Tira, tira!« (Vleci, vleci.), nakar so tunolovci začeli vleči

in zapirati mrežo potegalko z ujetimi tunami. V preteklosti je bilo tun veliko in ulov je bil donosen. Zadnja leta pripravijo le dogodek za turiste in domače, da se tradicija popolnoma ne pozabi.

Bakar slovi po 100-ih izvirih pitne vode. Prav letos, ob dnevu planeta Zemlje, je pritekla odlična voda, po 50-ih letih, iz prve obnovljene mestne pipe na trgu Vrata. Sledilo jih bo še sedem. Hvalevreden projekt!

Pred koncem smo prisluhnili še zgodbi o prezidih, to so s suhozidi podprte terase, na katerih je bila, na pobudo Marije Terezije, zasajena trta belina. Iz njenih grozdov pa je pritekla šumeča »bakarska vodica«. Se je morda še spominjate?

In kaj so bakrski baškoti? To je dvakrat pečeno pecivo v obliki prstana, ki so ga mornarji vzeli s seboj na dolge plovbe. Tak baškot je bil užiten tudi po šestih mesecih. Tudi mi smo zavili v pekarno, kjer jih pečejo in jih prinesli domov kot suvenir. Še kratek postanek ob kavi.

Ob slovesu smo se gospodu Štrbcu zahvalili za izjemno vodenje in mu zaželeli še veliko radovednih obiskov in zadovoljnih obiskovalcev.

Še nekaj drobtinic:

- Poselitev – 5000 let
- Friderik II Celjski je bil poročen z Elizabeto Frankopansko.
- leta 1804 je bil Bakar največje hrvaško mesto
- V Kaštelu so platno tkale Francozinje
- Osnovna šola deluje od leta 1779 na pobudo cesarice Marije Terezije. Šolska stavba, v kateri poteka pouk še danes, je iz leta 1909
- V Bakru živi precej Slovenk iz Logarske doline, ki so se poročile za Bakrčane
- Ob dnevu planeta Zemlje, 22.4.2024, so odprli prvo mestno pipo »bakrska špina«, na Trgu Vrata, po 50-ih letih. Načrtujejo obnovo še sedmih.

April, 2024

M. Gaberšnik